

Småstugan

mer än en bostad - ett hem

B 107/61

Småstugan

katalog

över Stockholms Stads Fastighetsnämnds
Utställning vid Rålambshov

Att utan pengar bygga ett eget hem,

det är den paradox, småstugerörelsen förverkligar. Stockholms stad anlade sina vackra och populära trädgårdsstäder för att skaffa goda bostäder åt sina ekonomiskt svagare ställda inbyggare. Det var från början meningen, att trädgårdsstäderna skulle befolkas av kroppsarbetare och deras familjer. Men det blev huvudsakligen bättre ekonomiskt situerade, som där slog upp sina bopålar. De kunde lättare anskaffa de kontanter, som trots alla de förmåner, staden försökte bereda trädgårdsstadsborna, ändå erfordras för ett eget hem av denna karaktär. Problemet måste angripas från en ny sida, och man utgick därvid från ett grundläggande ekonomiskt faktum, som kanske inte stått klart för alla.

Arbetskraft är ett kapital,

som de flesta människor besitta. Det var detta faktum, Stockholms stad utgick ifrån, när man fann bostadsproblemets lösning — eller rättare: en av dess lösningar — småstugeverksamheten. I denna form av eget hem behöver den blivande ägaren icke sätta in kontanter vid förvärvet, utan sina egna händers arbete. Och då icke alla äro förfarna i att bygga hus, kom tekniken till hjälp med monteringsfärdig standardmateriel och förenklade arbetsmetoder varjämte levande sakkunskap är beredd att på platsen lämna hjälp och ledning. Alla kunna förvandla sitt arbete direkt i en småstuga.

Det är inte slumpen, som bestämt utseendet på de småstugetyper, som visas på denna utställning. De äro som alla goda hus formade "inifrån", d. v. s. från förutsättningen av en god, praktisk och tilltalande planlösning, som därtill ger största ekonomiska utbyte och sundaste bostadsförhållanden. Småstugebyråns arkitekter och ingenjörer ha i dem samlat erfarenheterna av tio års planmässigt arbete. De tre typer, som här utställas i standardutförande, motsvara, praktiskt taget, varje behov hos klientelet. Varje småstugespekulant finner i någon av dem just sin stuga. Nya småstugeområden stå redo i Ängby trädgårdsstad i Bromma och Tallkrogen i Enskede.

Mer än en bostad — ett hem är småstugan avsedd att bli. En bostad är en plats att äta och sova i; ett hem är något annat och mera, något centralt i hela familjens liv. Ett eget hem, en småstuga, är särskilt ägnad därtill. Du delar det inte med grannar, främmande människor, som tillfälligt hamnat inom samma ytterväggar som du. I din egen stuga är du din egen herre. Vad du gör, gör du för dig själv och din familj. Din tomt ligger därutänför stugan och väntar på ditt arbete. Du kan forma den som du vill. Den kan låta dig uppleva växandet, blomstringen och skörden i en trädgård. Du är, som sagt, din egen herre.

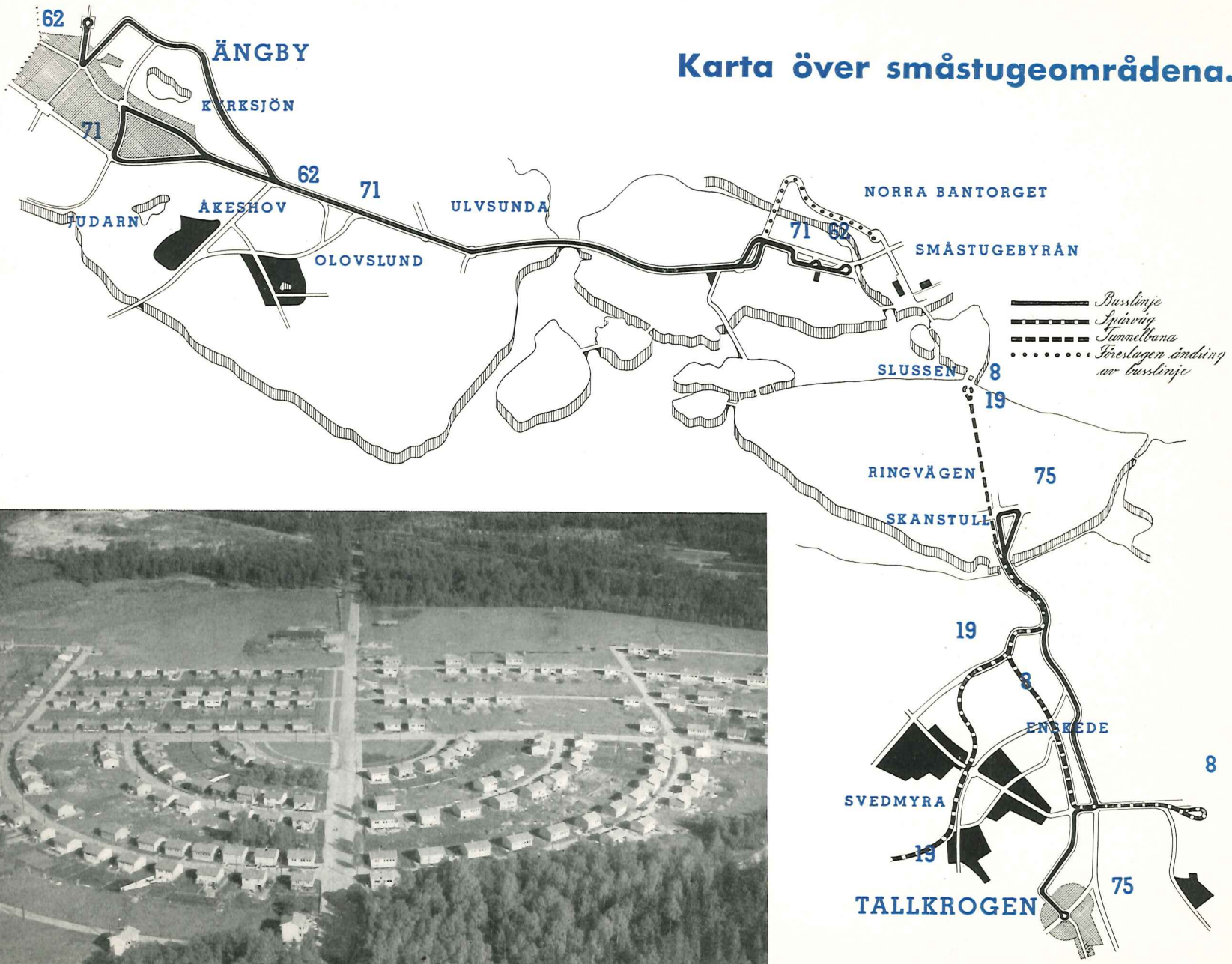
Småstugans bärande idé:

Ditt eget arbete — ditt eget hem.

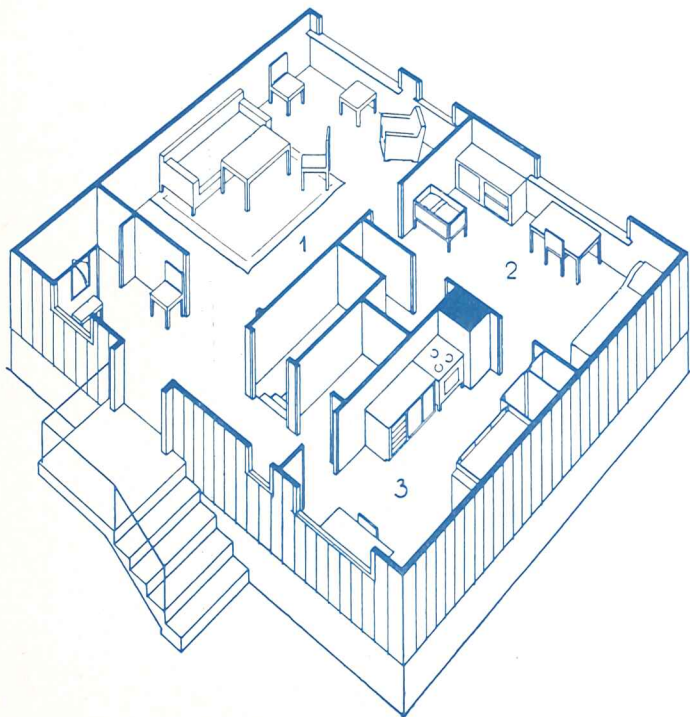
Om man så vill, kan man säga, att småstugan blir din sparbössa och ditt bankkonto. Ofta har du säkert tänkt på, när du betalat din hyra, att de där pengarna skulle ha varit lättare att ge ut, om du för dem fått något eget. Här ser du det framför och omkring dig: ett eget hem. Och det är inte längre en ouppnåelig dröm, utan något, som du kan förverkliga när du vill. Du kan vara lugn för, att det inte "kommer surt efter". Du har att göra med Stockholms stad, som icke spekulerar i din längtan efter att få något eget, utan som vill hjälpa dig till den bästa möjliga valutans av ditt arbete.

Du får av denna utställning också ett begrepp om, hur du skall inreda och möblera ditt hem, så att du får största utbytet och största glädjen därav. Utställningen vill nämligen också ge en bild av småstugebyggarens hemliv och visa ägaren, hur han till fullo skall utnyttja sin egendom i det lyckliga hemlivets tjänst.

Karta över småstugeområdena.

Typ v

Din familj är liten. Då skulle du kanske ta en titt på den typ, som fått nummer V: två rymliga rum och kök. Den är tillkommen med tanke på mindre familjers behov och medger ändå åtskilliga variationer i användningen. Låt oss ge några exempel:

Består familjen av man, hustru och ett litet barn, bör det mindre rummet (V:2) användas som sovrum och om dagarna även som husmoderns arbetsrum: det större (V:1) som dagligrum. Utökas familjen med en vuxen person, t. ex. mormor, är det lämpligt att anordna en extra sovplats i det större rummet.

Består familjen åter av man, hustru och två, kanske tre mindre barn, utnyttjas stugan bäst, om barnen få det mindre rummet för sig, vilket inte hindrar, att husmodern om dagarna har en trevlig arbetsplats där, medan hon övervakar barnens lekar. I det större rummet installeras en tvåmansottoman med sovplats för föräldrarna, utan att rummet därför behöver förlora sin karaktär av trivsamt dagligrum.

För en familj med två eller tre större barn lämpar sig denna minsta stugtyp endast om barnen äro av samma kön och kunna dela det ena rummet.

Till sist må nämnas, att byggnadskostnaderna för 1937 års stuga av denna typ, som undergått vissa förbättringar, uppgå till 10 900 kr. De årliga utgifterna beräknas till cirka 870 kr.

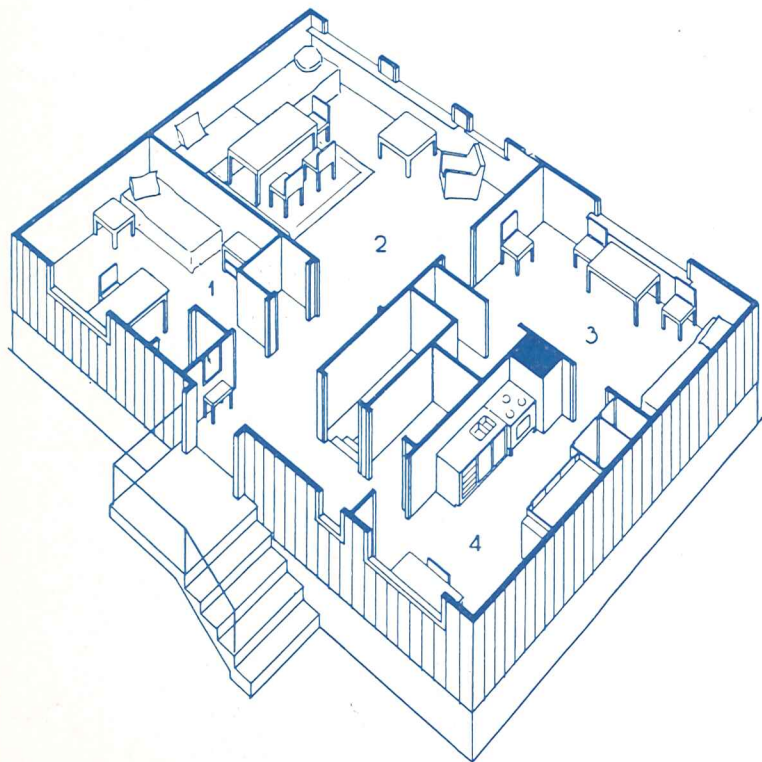

Typ V
Vardagsrum

Sov- och
arbetsrum

Typ VI

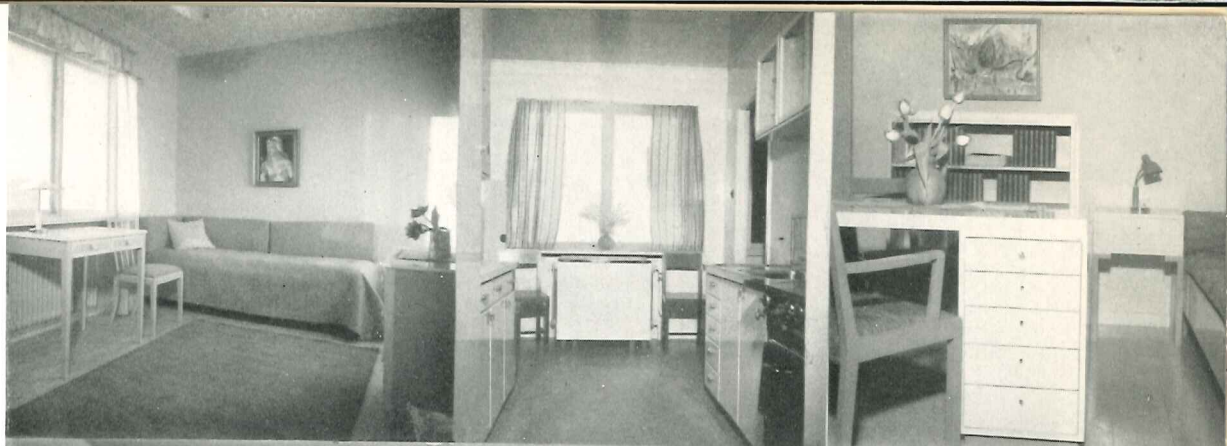
Småstugan av typ VI rymmer tre rum och kök och har många möjligheter till variation av bostadens användning. Här några talande exempel därpå:

Om familjen består av man, hustru, son och dotter, kan olika rumsdisposition tänkas. Rum VI:3 kan exempelvis användas av föräldrarna som sovrum, rum VI:1 blir det mindre barnets, och en sovplats ordnas för det äldre i rum VI:2, i fall barnet är så pass vuxet, att rummet ändå kan disponeras av familjen som samlingsrum om kvällarna. Äro barnen för små för ett sådant arrangemang, är det lämpligare att låta dem använda de två mindre rummen.

Finns det flera vuxna barn, kan det vara bättre att låta föräldrarna använda rum VI:3 till sov- och arbetsrum, medan t. ex. en studerande son disponerar det lilla rummet (VI:1) och en eller flera döttrar använda vardagsrummet som sovplats. För en familj, som har att ta vård om någon av sina föräldrar, står rum VI:1 som en idealisk, ostörd vrå för den gamla, medan man och hustru sover i det stora rummet (VI:2) och barnen husera i rum VI:3.

Är barnaskaran större, kanske fem, sex, får väl föräldrarna använda det minsta rummet till sovrum, och barnen sova i de två större, och när barnen växa upp, återtar det stora rummet så småningom sin karaktär av samlingsrum för hela familjen.

1937 års stuga av denna typ, som även undergått vissa förbättringar, drager en byggnadskostnad av 11 900 kr., och de årliga utgifterna beräknas till cirka 950 kr.

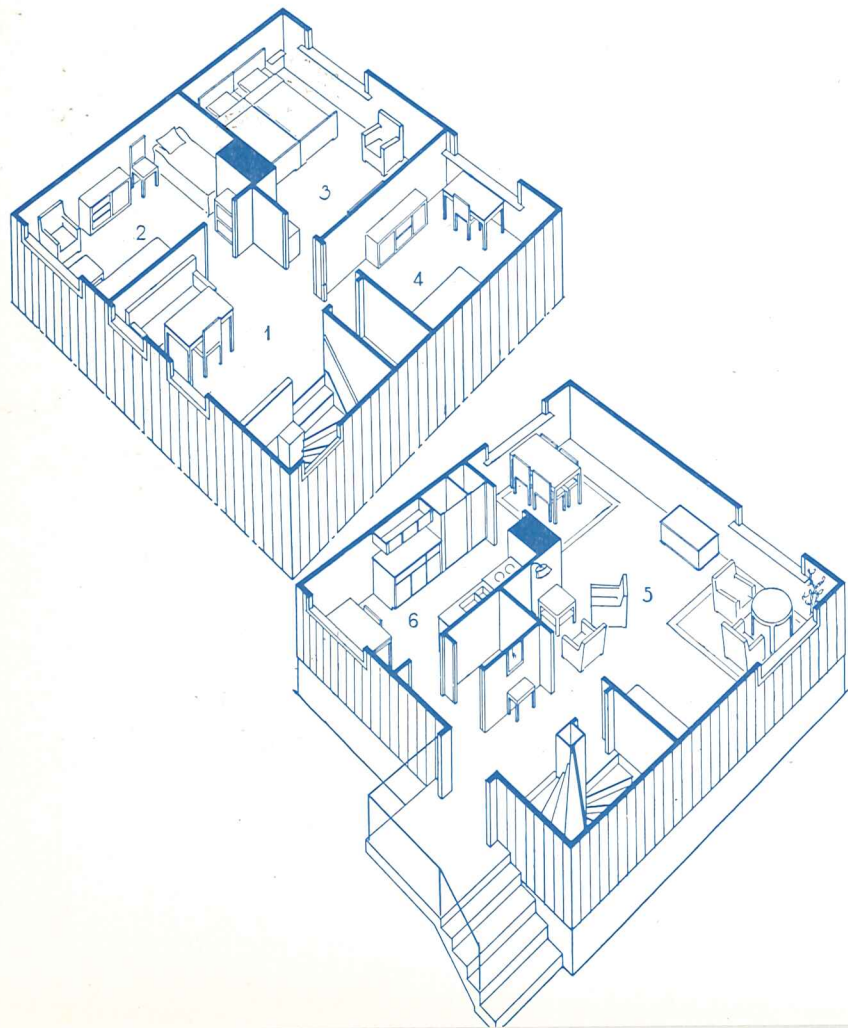
Sovrum

Kök

Studer-kammare

Vardagsrum

Typ VII

Den, som önskar och behöver en verkligt rymlig småstuga, väljer typ VII, uppförd i två fulla våningar. Den har tre särskilda sovrum. Här kan man räkna med, att ett rum helt disponeras av föräldrarna, kanske med en sovplats också för ett spädbarn. Lämpligast är väl rum VII:2, som är stort. Så finns det ett rum för döttrarna, och ett för sönerna; dock är det knappast plats för mer än två barn i vardera rummet; behöver man stoppa in tre i ett rum, är det bäst, att föräldrarna ta ett av de mindre rummen (VII:1 eller VII:3) för egen del, medan de tre få disponera VII:2, och två det återstående sovrummet.

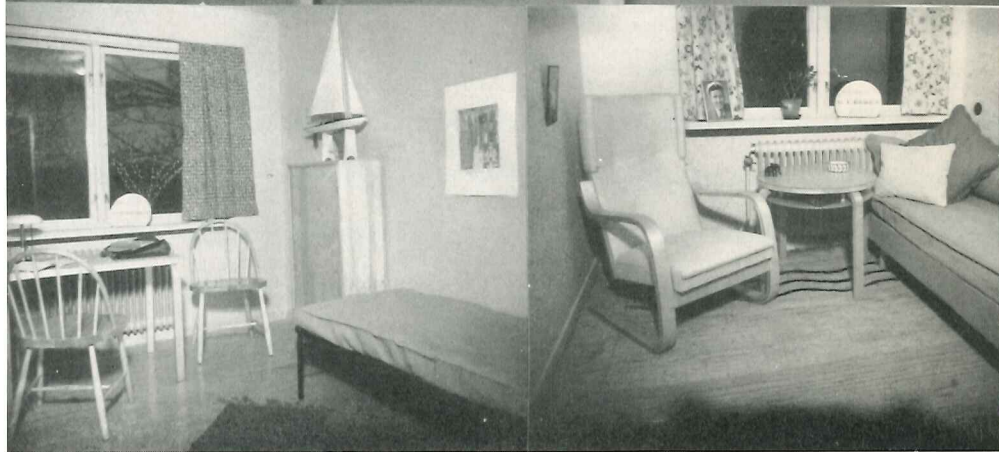
Naturligtvis kan ytterligare sovplatser ordnas, dels i hallen och dels i det stora rummet i bottenvåningen. Detta senare bör man dock i det längsta befria från sängplatser, det är avsett att vara ett hela familjens samlingsrum. Där finns det också utrymme för både arbete, rekreation och sällskaplig

samvaro. Den övre hallen är ju icke heller avsedd att göra tjänst som sovrum, den är den idealiska platsen för sömndad, vävning och andra husliga arbeten.

Skall den familj, som bebor en småstuga, av denna typ, ta hand om ett par gamla föräldrar, är ju också ett av sovrummen i den övre våningen väl lämpat härför, då de alla äro stora nog att vara sovrum även för två vuxna personer.

Det finns nästan obegränsade möjligheter att utnyttja en bostad med så många rum, och varje familj kan ordna sitt liv inom stugan så, som det bäst passar den speciella familjesammansättningen.

Denna stuga drager en byggnadskostnad av 13 000 kr., och de årliga utgifterna beräknas till cirka 1 070 kr.

Hall
Pojkrum

Flickrum

Inredning och möbler. Låt oss i detta sammanhang ge några tips för inredningen och möbleringen. Det är inte alldeles detsamma att möblera och inreda en småstuga som en stadslägenhet. För den, som flyttar från en sådan, blir problemet ett annat än för den, som från början reder sitt hem i småstugan. För de flesta, som flytta från en stadslägenhet och ut i en småstuga, betyder det flera rum att möblera än förr. Den, som har s. k. enrumsmöbel att fördela över stugans tre rum, finner nog, att det inte är så lätt. Möbeln var ju avsedd för ett enda rum, där man helt skulle leva sitt liv, äta, sova, arbeta, sällskapa och rekreera sig. Möblerna i ett sådant rum måste bli både många och skrymmande, ofta nog i så hög grad, att man knappast ryms själv. Skola de sedan fördelas på — säg 3 rum, blir det något annat, och så uppstår den ganska kvistiga frågan, hur man skall få en ändamålsenlig komplettering av dessa möbler, som både passar familjen och det redan befintliga möblemanget, som ju oftast är ett avslutat helt.

Först får man bestämma, hur man skall placera de möb-

ler, man redan har, och sedan kommer frågan om kompletteringsköp — i den mån, man har råd till sådana. Man har ju alltid möjligheter till avbetalningsköp, men då bör man betänka, att sådana alltid äro fördyrande och — riskabla: du köper på hyreskontrakt, och skulle avbetalningen klicka, så . . .

Nej, det finns bättre och säkrare utvägar. Är man händig och har en småstuga med dess ljusa, rymliga, uppvärmda källare, kan man ordna möbelfrågan rätt billigt. Man kan själv tillverka en hel del, inte bara så att man provisoriskt kan göra pallar och hyllor av sockerlådor. Det är många möbler, man själv kan åstadkomma — även utan fackutbildning. Det behöver inte vara så dyrbart att inreda en liten verkstad i källaren, en hel del verktyg finns alltid sedan bygget samt erfordras för underhållet av stugan. Plats i källaren för virke finns det också. Ju fler av familjemedlemmarna, som kunna vara med om arbetet, desto bättre och roligare blir det. God handledning, ritningar och modeller kan man alltid skaffa. Att måla, betsa och bona möblerna, går också bra, och så får man gedig-

na och trevliga möbler, som just äro sådana, man behöver, till ett lågt pris.

Här några allmänna råd:

Stora tunga möbler passa inte, man skall komma ihåg, att det är en stuga, och stora möbler få helt enkelt inte plats. Det bör man också komma ihåg vid eventuella inköp: serie- och standardmöbler, gjorda i en enkel stil, så att de kunna passa tillsammans med olika sorters pjäser, äro bra. Så litet ornament och krusiduller som möjligt, vilket inte hindrar, att en enstaka, dekorerad sak mycket väl kan stickas in bland de räta och släta. Om det inte är något särskilt fint och dyrbart, som man inte bör röra, går det ofta lätt att plocka bort lite överflödig utsmyckning från de gamla möblerna, måla över dem och blanda dem med de nya inköpen. Ofta blir ett hem, där var sak blivit hopsamlad, avpassad och ändrad efter det man har, både mycket vackrare och hemtrevligare än ett — kanske mycket dyrbarare — hem, färdigköpt och utan någon personlig insats.

Det är en stor hjälp för småstugebyggaren vid inredning

och möblering, att han själv kan välja alla färger på snickerier och tapeter. Färgen betyder mycket för helhetsintrycket. Det är t. ex. inte nödvändigt att ha benvita snickerier och vitt tak. Litet färg kan göra mycket gott i en interiör, men man måste ju sätta dit den med en viss försiktighet.

Vid målningsarbeten i en småstuga blir det ju ofta så, att en yrkesmålare får utföra arbetet. Men väljer man lämpliga metoder, kan mycket väl småstugebyggaren göra åtminstone det mesta själv. Underbehandling av snickerierna

är, förstås, det svåraste, men är man omsorgsfull och ordentlig, går nog det bra också. Det är lättast att måla en täckande lasering eller, om träet är vackert och ej alltför kvistigt eller skadat, enbart en oljelasering, som fernissas; där verkar träets egen ådring som dekor. En blank lackfärg, vilken — isynnerhet i köket — är både vacker och hållbar, är däremot svårare att klara själv, och det lönar sig kanske att låta en yrkesmålare ta hand om oljemålning av köket, som ju är utsatt för stor nötning och ofta

upprepad tvättning. En matt oljemålning på pappspända väggar och tak gör sig bra och är relativt lätt att åstadkomma även för en amatör. Att måla med limfärg på tak och väggar är kanske litet svårare; snyggast blir det nog, om de målade ytorna stöpplas, vilket måste ske omedelbart, varför det skall vara två personer om arbetet. Det blir inte så hållbart som oljefärg, men är ju avsevärt billigare och ger samma effekt som den matta oljefärgen. Det har dessutom den fördelen, att man kan måla över en urblekt eller på annat sätt misslyckad tapet, om den bara såptvättas först.

Snickerier och tapeter böra ju stämma överens och även passa till möblerna. Det är också ett par andra saker, man skall komma ihåg vid färgsättningen; dels att mörka färger göra ett rum mörkt — ett rum med mörka tapeter drar t. ex. mer elektrisk ström för belysning än ett med ljusa, dels att s. k. varma färger (gula toner huvudsakligen) gör, att ett rum ser varmt, glatt och soligt ut, och bör användas i de rum, som ligga åt norr. Lugna, gärna svagt enfärgade väggar göra rummen större och komma möblerna att fram-

träda vackrare, liksom en svag färgton i taket kommer detta att försvinna, under det att det kritvita taket blir alltför påtagligt, och det mycket mörka kommer rummet att verka lägre, än det egentligen är.

Det finnes emellertid också andra färger i ett rum, och dem skall vi inte glömma. Det är allt vad textilier heter: mattor, möbeltyger, gardiner, draperier, kuddar och dukar. I allmänhet kommer det väl på husmoderns lott att ordna med den saken, och det är mycket göra att sy alla de många saker,

som höra hit. Kan hon väva, så har hon nu stora möjligheter till det, i stugan finns utrymme också för en vävstol. Det blir visserligen knappast billigare att väva själv än att köpa färdigt, men det blir en mycket bättre kvalitet, och det gör ju, att det ändå lönar sig att väva. Särskilt trasmattor, möbeltyg och gardiner bli mycket bättre hemvävda och äro även lätta att väva — roligt är det också. Emellertid skall man undvika för mycket textilier i rummen, ett överflöd av kuddar, dukar och bonader. Det kan bli för mycket av det goda. Alltför brokigt bör det ju inte heller vara, ett par genomgående färger med någon enstaka färgklick, t. ex. en kudde, en udda länstol eller en lampskärm kan vara lagom. Knappast någonting sätter så sin prägel på inredningen som just textilierna; här har husmodern med sin varukännedom, kunnighet och färgkänsla stora möjligheter att med enkla medel sätta sin prägel på hemmet.

Källarlokalerna och deras praktiska utnyttjande.

Vi ha i det föregående redan talat om småstugekällaren som arbetslokal, som "verkstad". Därtill ägnar den sig förträffligt. Källarvåningen är ljus, luftig och uppvärmd. Där finns gott om utrymme, som kan användas på flera sätt.

Först och främst är värmepannan insatt där, och tillräckligt utrymme för koks beräknat. En matkällare finns det också, där hyllinredningen hör till standardutrustningen; en potatislår kan lätt tillverkas eller köpas färdig. Även tvättstuga finns inredd, och ett badkar hör också till utrustningen, aningen man vill ha det inuti tvättstugan eller i svalen utanför. För den, som behöver ytterligare garderob eller annat sådant utrymme, går det lätt att här slå upp en vägg och avbalka en bit för sådant ändamål.

Därtill kommer ännu en rymlig, ljus och uppvärmd källarlokal. En del vilja gärna använda detta utrymme till garage; på många håll låter sig det också ordna; det är emellertid beroende av tomtens läge och form. I varje fall måste

man beräkna, att en del av tomten går åt för inkörsel, om garage skall ordnas. Givetvis blir det en hel del kostnader i samband med en sådan inredning; vanligtvis belöper sig de extra byggnadskostnaderna till omkring 80 kronor.

Avstår man från garaget, har man andra trevliga möjligheter. Rätt vanligt är naturligtvis att inreda utrymme till verkstad. Husfadern kan ägna sig åt snickeri och ha en hyvelbänk, verktyg och virkesförråd där. Men det är inte heller dumt att ordna verkstad för målning, glasmästeri, skomakeri eller något annat, som familjemedlemmarna

kunna syssla med på lediga stunder eller ha som en extra förvärvsgren. Det är en god sak, att man kan arbeta i sitt hem med hantverk utan att störa några grannar i huset.

Det är dock inte meningen, att det skall förekomma annat än det rena hantverket där; några störande maskiner för industriellt bruk får det naturligtvis inte vara tal om. Småstugeområdet är ett typiskt bostadsområde; där om någonstans skall man vara fri från slamrande, rökiga och illaluktande fabriker och småindustrier av alla slag.

Det är emellertid inte alltid husfadern, som tar källaren i anspråk. Ibland är det husmoderns arbeten, som behöva större utrymme. Det kan vara vävning och spånad, som utföras i källaren, eller kanske sätts det upp en båge för täckstickning, ett roligt, men skrymmande arbete. Kanske behöver man lokalen för tvätten och ordnar med plats för strykning och mangling i källaren.

I den barnrika familjen kan den stora källaren bli nyttig även för de halv vuxna barnen; den kan bli en utmärkt lek- och arbetsplats för dem. Det är förståndigt att vänja barnen vid att hemmet är den naturliga arbets- och lekplatsen.

Samla gärna barnen till lekar i källaren, den är ju både varm, ventilerad och ljus; där kunna de både skrika och rasa, skräpa och stöka till, utan att någon blir störd av det. Men håll på, att de skola städa efter sig!

För de större pojkarna är det en ovärderlig sak att ha en verkstad, där de kunna arbeta eller experimentera med sitt, antingen det nu är snickeri och kanotbyggnad eller en verkstad för flygmaskinsmodeller, motorer, cyklar eller radioapparater. Det är ju omöjligt att dra in sådana arbeten i rummen, men det är en god sak att ge barnen möjlighet att utveckla sina anlag och pröva sin händighet på praktiskt och nyttigt arbete.

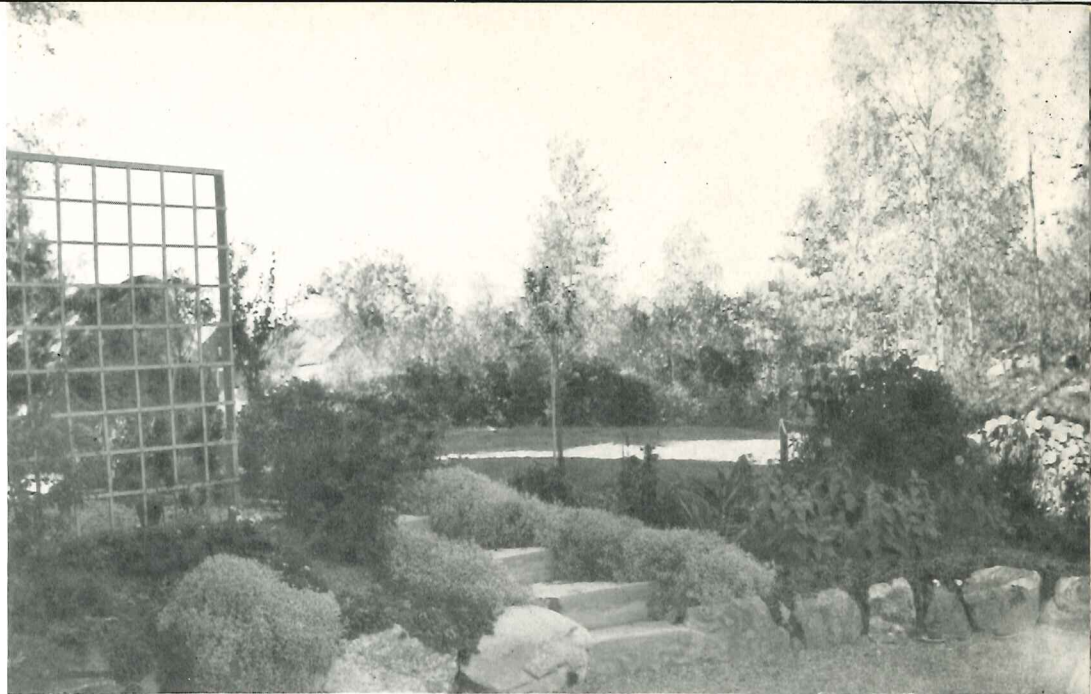
Kanske är det också en eller annan familj, där mor eller stora syster särskilt tar sig an hela området småbarn och ordnar barnkammarskola, där de små få tillsyn av en ansvarig person, när det inte är väder att vara ute och leka i. Några timmar om dagen, som mödrarna kunna lämna sina barn till någon, som tar hand om dem, är inte så dumt; mot en ringa avgift kunna de då känna sig lugna för barnen, medan de göra sina uppköp.

Småstugeträdgården. Ett egna hem är icke blott stugan. Tomten spelar en stor roll. Naturligtvis vilja de flesta förvandla den till trädgård. Man får en alldeles speciell känsla av stolt ägande, när man ser de blommor och växter, man själv planterat, spira upp, blomma och bära frukt. Det är också något helt annat att släppa ut barnen i den egna trädgården än att låta dem leka på stadsgatan eller den asfalterade gården med sina soppunnor.

Det finns väl heller just inget arbete, som är roligare och nyttigare än att sköta sin trädgård. Nyttan har man också av den. Att den inte är så stor vid småstugorna, finner man snart vara en fördel, när man skall sköta den själv. Vad skall man då så och sätta i sin täppa? Först och främst litet potatis, helst förgrödd av en tidig sort. På det sättet får man sin egen färska potatis, medan den ännu är en nyhet och delikatess. Vidare bör det finnas litet jordgubbar, ett par bärbuskar och några fruktträd. Det allra nödvändigaste landet i köksträdgården får man inte heller försumma: dill, persilja och en gräslökstuva. Vad man därutöver väljer, beror väl mest på tycke och smak, även om det vanligaste kanske blir tomater, rädisor och sallad.

Så skall det också finnas litet blommor och prydnadsväxter, och tomten skall se lika fin och välvårdad ut som grannarnas. Är småstugebyggaren tveksam, hur han skall göra med sin täppa, bör han erinra sig, att Stockholms stad håller en trädgårdskonsulent för småstugorna. Av honom får man uppgifter om alla de föreskrifter, som finnas för småstugeområdet, ritningar till trädgårdsanläggningen, råd för planering, grävning, gödsling och plantering, hjälp vid val av växter och plantor och annat, som man måste ha reda på.

Man kan nämligen inte göra precis hur som helst med sin tomt. Det nära grannskapet till nästa stuga, helhetsintrycket av området, markens beskaffenhet, det redan befintliga trädbeståndet; allt gör att man måste rätta sig efter en del gemensamma föreskrifter för området. Men det blir man inte lidande på, det har tvärtom sina givna fördelar. Tag t. ex. stängsel- eller häckfrågan. Lika arrangemang för ett helt område ser bäst ut och är mest praktiskt. Även förgårdarna böra ha en viss överensstämmelse och överallt vara lika väl vårdade för helhetsintryckets skull. Eftersom tomterna inte äro så stora, måste de bli en del av en enhet och kunna inte göras till något

**Vackra trädgår-
dar från Små-
stugeområdena.**

helt självständigt, ty det skulle ge ett mycket oroligt och splittrat intryck. Vackrast blir det, om alla tomterna planteras med samma slags träd på samma sätt hela längan utefter, t. ex. med en rönn som solitärträd i ena hörnet av tomten, på det sättet kommer hela gatan att så småningom se ut som en rönnallé. Och ingen blir lidande av för mycket skugga från de träd, som grannen planterar.

Men planteringsföreskrifterna hindra icke, att var och en ordnar sin täppa som han helst vill ha den. Trädgårdskon-sulenten kan här komma med många goda förslag och rit-

ningar, det är bara att välja. Naturligtvis får man ta hänsyn till marken på den tomt, man valt; en skogstomt kan ju inte planeras på samma sätt som en bördig åkertomt, men det tänker väl de flesta på redan, då tomten väljes.

Också vid val av lämpliga sorter av frön, plantor och lökar, står konsulenten till tjänst. Det finns en försöksodling, som Stockholms stad anlagt vid Norrby båtsmanstorp i Ulvsunda. Där prövar man sig fram för att finna de lämpligaste växterna för trakten och utröna, om inte en eller annan här mer sällsynt växt skulle kunna trivas. Från försöksodlingen kan småstugebyggaren beställa sina växter och få dem till skäliga priser.

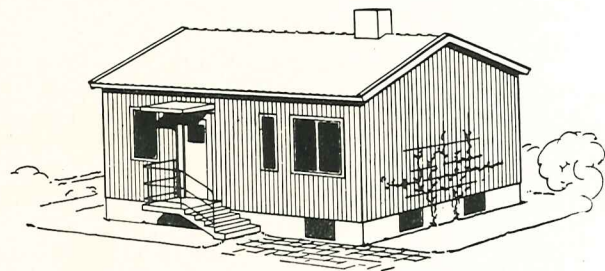
Sedan är det bara att sätta i gång med trädgårdsarbetet, rensa och vattna och se allt — eller åtminstone det mesta — av det, man planterat, växa och frodas. Det är något av personlig framgång, när den första blomman, man sått, slagit ut på tomten. Och något av tillfredsställd ärelystnad, när man sätter tänderna i det första hemmavuxna äpplet. Det lyckotillskott, som den egna trädgården har att ge, är icke att förakta. Allt eftersom trädgården växer upp, rotar man sig också själv allt mer vid det egna hemmet och trädgården, den ger ett fäste, blir en fast punkt i tillvaron.

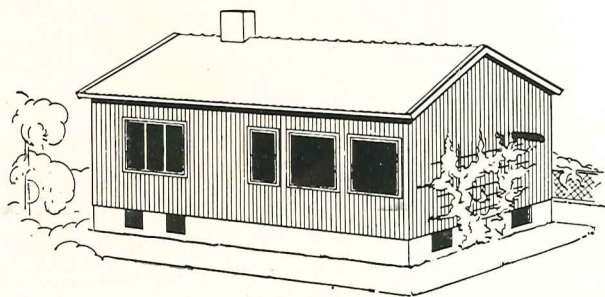
Utställningsstugorna i vintersol

1937

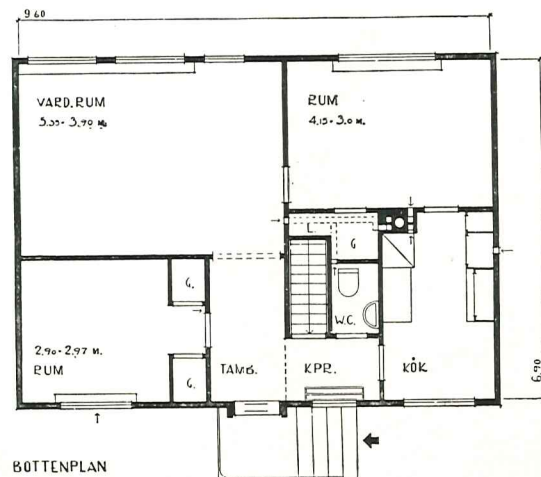
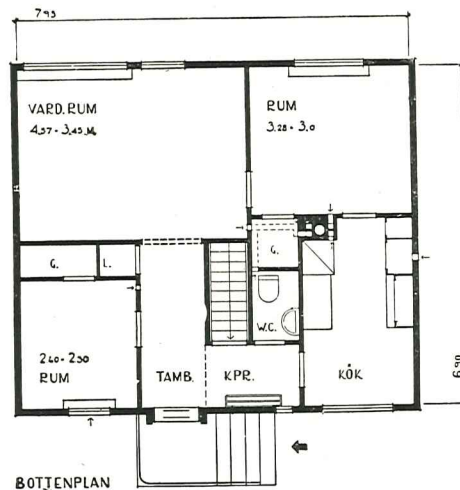
års Småstugetyper

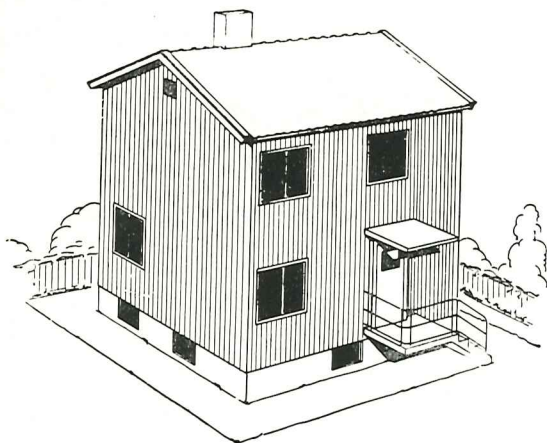
Typ V

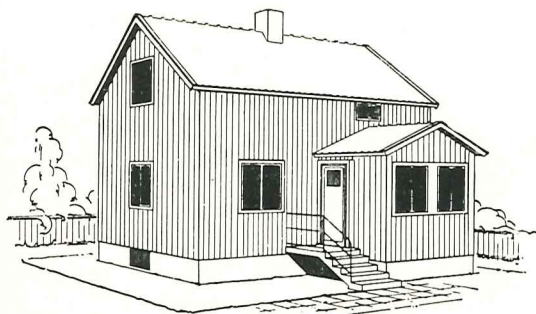
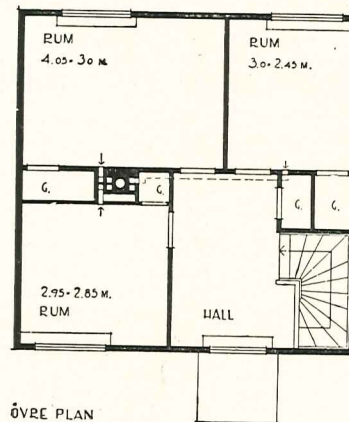
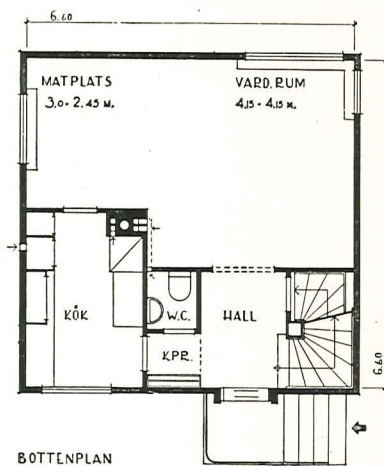
Typ VI

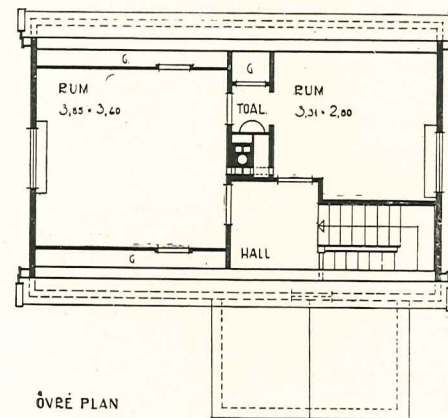
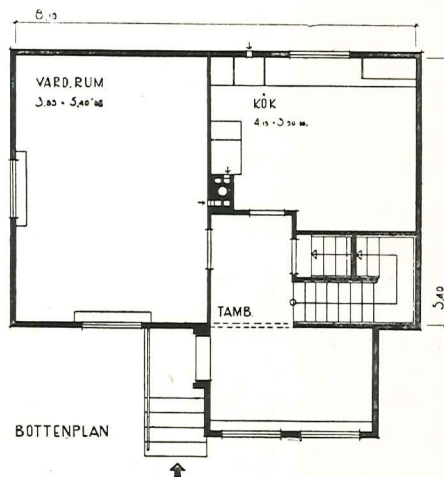

Typ VII

Typ III

Lite småstugehistorik. Till sist är det kanske lämpligt att berätta litet om småstugerörelsen i dess helhet. Varför den kom till, är redan omtalat i inledningen till denna katalog. Det var den där kontantinsatsen vid förvärv av egnahem i trädgårdsstäderna, som blev ett sådant aber just för de stockholmare, vilka man hoppats främst skulle draga nytta av trädgårdsstäderna. Om också årskostnaden för ett sådant eget hem blev lägre än hyran för motsvarande bostadsutrymme inne i staden, så reste sig den där insatsen av reda pengar som ett oöverstigligt hinder för många — inskränkte den sig också till endast 25 procent av byggnadskostnaden.

Det är ännu inte tjugu år sedan en fyndig man framförde förslaget, att det kontanta kapitalet skulle ersättas med kapital av arbetskraft: att egnahemsförvärvet, med ett ord, skulle kunna ske med egna händers arbete i stället för med kontanter. Det förslaget funno den gången många »fantastiskt». Men intresserat folk gåvo det sitt stöd, och tanken förverkligades. Över etthundrafemtio små villor byggdes under denna första epok. Den standardiserade materielen, som fått en så avgörande betydelse för rörelsen, prövades först i större utsträckning av stadens eget folk, när en del av stadens tjänstemän byggde sina egna hem i Smedsslätten.

Utvecklingen var därmed förberedd. År 1924 kom frågan om en rationell småstugerörelse i stadens egen regi under stadsfullmäktiges prövning genom en enskild motion. Bostadsbristen för särskilt de ekonomiskt svagare ställda medborgarna var kännbar. Byggandet av hyresbaracker ansågs icke lösa problemet om ett nödvändigt tillskott av sunda, goda och billiga bostäder. Egnahem med trädgårdstäckor vore att föredraga. Men staden själv borde stödja, vägleda och hjälpa. Hösten 1926 kunde fastighetskontoret förelägga stadsfullmäktige ett förslag till bygge av 200 stugor, och två år senare stodo stugorna färdiga. Allt hade gått programenligt, och småstugebyggarna hade också gått i land med de arbeten, de själva skulle utföra.

Året därpå framlades nya förslag om småstugebyggande, och antalet småstugor växte stadigt. En småstugebyrå inrättades till byggnads hjälp för ordnande av tomträtter och lagfart; byrån organiserar också arbetet. Standardiserad materiel tillhandahålles på arbetsplatsen, entreprenader av sådana arbeten, som småstugebyggarna ej kunna eller äga tillåtelse att själva utföra, t. ex. ledningar för vatten, gas och elektricitet, förmedlas. Den finansiella ledningen av varje stuga ordnas genom småstugebyråns försorg, och anvisningar i detalj samt hjälp och instruktioner vid stugans uppförande lämnas. Nya områden planläggas för småstugebyggande, typritningar uppgöras, nya rön och erfarenheter utnyttjas. Den ursprungliga småstugan anslöt sig i huvudsak till då gängse villatyper. Med stöd av vunna erfarenheter ha emellertid stugorna år efter år förbättrats och rationaliserats. För närvarande byggas de tre olika typer, varierande till rumsantal och kostnad, som bekrivits i den föregående framställningen.

Det är helt naturligt, att dessa småstugor med goda, rymliga bostäder år efter år blivit populära. Redan år 1931 byggdes den eltusende småstugan, och år 1935 restes den tvåtusende stugan. Vid årsskiftet 1936—1937 hade 2 455 tomter upplåtits till småstugebyggen. För att belysa verksamhetens ekonomiska omfattning kan nämnas, att de till och med år 1936 uppförda stugorna representera ett värde av 27 549 200 kr. Häri ingår det av byggarna utförda arbetet samt eventuella kontanta insatser för extra arbeten med ett belopp av 6 795 275 kr.

Stockholms stad belånar stugorna till 90 % av den beräknade byggnadskostnaden. Detta lån avbetalas på 30 år, ettdera med lika annuiteter eller med lika amortering efter fritt val. I årsomkostnaden ingår därjämte tomträttsavgäld, skatt, försäkring, soining, renhållning och vatten, vilka senare kostnader alltså bli kvarstående även sedan byggnadslänet återbetalts. Småstugebyggaren är redan från det ögonblick, han tecknar tomträttskontrakt, ägare till sin stuga och har fri nyttjanderätt till tomten under den kontrakterade tiden.

Centraltryckeriet
Esselte ab. Stockholm 1937

SMÅSTUGEVERKSAMHETEN I STÄNDIG ÖKNING

1927

9800
INNEVÄNARE
1936

MARCE S. 37.